

Mikecz Dániel

---

## Bevezető a társadalmi, politikai részvételi blokkhoz

A 2010-es évek egy új mobilizációs hullámot hozott magával, melyre nem volt példa a transznacionális globalizációkritikus mozgalom kifulladásá óta. Természetesen egészen különbözők a Tahrir-tér, a Puerta del Sol és a Zuccotti park tiltakozóinak céljai, szociológiai háttere, lehetőségei és az események interpretációi, mégis fel lehet lelteni közös mozzanatok. Ilyen a közösségi média intenzív használata, a materiális szempontok előtérbe kerülése és az intergenerációs konfliktus. Ezek a hasonlóságok elegendő alapot teremtenek arra, hogy az egyes mozgalmak aktivistái egymásra hivatkozzanak, ezzel is még nagyobb súlyt adva saját partikuláris követeléseiknek. A közösségi oldalaknak az arab tavasz során a kezdeti szakaszban volt kitüntetett szerepe, ugyanis később a tiltakozásokhoz csatlakozók nem használták ezeket az eszközöket, a Facebook és a Twitter 2011-ben direkt politikai minőség hordozójává vált.

A globális szinten jelentkező tiltakozó mozgalmakat közvetlenül a pénzügyi válság hívta életre. Az Occupy-mozgalom és a spanyol, görög tüntetők esetében is megjelenik az egyenlőtlen újraelosztás, az államok szigorúbb költségvetési politikájához kapcsolódó megszorító intézkedések kritikája. Az intézkedések tartalmán túl a tiltakozó mozgalmak a döntéshozatal átláthatóságának növelését is követelik, ez elsősorban az Európai Unióban égető probléma, hiszen a kormányközi megállapodások nem csupán a nyilvánosság, de a demokratikusan megválasztott képviselői szervezetek is a kizárásával történnek. A demokratikus deficit, a döntéshozatal átláthatatlanságával már a globalizációkritikus mozgalom is foglalkozott. A WTO 1999-es seattle-i csúcstalálkozója elleni tüntetés, majd a későbbi európai tiltakozások éppen a globális pénzügyi szervezetek antidemokratikus működése ellen szerveződtek. Az újdonság a '10-es évek elejének tiltakozó mozgalmaihoz képest, hogy a nemzeti politikai szervezetek esetében fogalmazódik meg a demokratikus deficit vádja.

A valódi politikai részvétel hiányát, a demokrácia kiüresedését fogalmazza meg teoretikus keretben a posztdemokrácia elmélete, jóllehet érdemes fenntartással kezelni a „poszt” előtagot, hiszen ez azt is sugallja, hogy nem lehetséges valódi tartalommal megtölteni a

demokratikus intézményeket, ami éppen az amerikai, európai mozgalmak és a 4K! célja is. A posztdemokrácia – szemben a deliberatív vagy az asszociatív demokráciával – nem normatív, hanem deskriptív kategória. A posztdemokrácia koncepcióját Colin Crouch fogalmazta meg, aki szerint ez alatt egy olyan állapotot kell érteni, amikor a politika kiüresedik, a döntéseket tisztán „szakmai érvek” és gazdasági kényszerszerűségek alapján hozzák, a közvéleményt marketingstratégiák irányítják, a választások procedurális jelleget öltenek. Az emberek elidegenednek a közügyektől, hiszen arra kevés befolyásuk van, passzivitásuknak köszönhetően pedig ez tovább folytatódik, a közélet pedig elitizálódik. A posztdemokrácia nem azonos a diktatúrával, hiszen a demokrácia formális intézményei továbbra is működnek. Utóbbiak azonban vagy nem tudják ellátni legfontosabb funkciójukat – mint a nemzeti parlamentek a reprezentációt – vagy a gazdasági érdekek fogságába esnek, mint a pénzügyi kormányzatok. Az eredetihez képest más szerepet is felvehetnek, ahogy például Magyarországon a szociálpolitika rendészeti funkciókat tölt be. Ennek a legfontosabb oka Crouch szerint a vállalatok növekvő befolyása, a nemzetállamok függése a multinacionális cégektől.

A társadalmi, politikai részvételnek tehát új diskurzusai jelentek meg, illetve erősödtek föl az utóbbi években. Annak tükrében különösen fontosnak tűnik a részvételről szóló diskurzus, hogy egyre világosabbá vált: önmagukban az intézmények nem garantálják a demokratikus működést. A Replika 84. számának állampolgári részvétellel, a politikai aktivitás kérdésével foglalkozó blokkja ezekre a diskurzusokra reflektál. Wolfgang Vortkamp elemzésében az állampolgárról mint a közélet aktív tagjáról és a jelenlegi képviseleti demokráciák kapcsolatáról ír. A valódi állampolgári aktivitás nem képzelhető el az állami intézményrendszer reformja nélkül. Oliver Leistert a közösségi médiát vizsgálja meg tanulmányában. Az utóbbi években különösen sokat esett szó a közösségi honlapok, mint a Facebook és a Twitter szerepéről a politikai részvétel kapcsán. Leistert kritikus a közösségi média részvételi potenciálját illetően, hiszen az elsősorban üzleti megfontolások szerint fejlődik. Russel J. Dalton tanulmányában empirikus adatok segítségével elemzi a választásokon való részvételen túlmutató participációs formákat.